

Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини
Факультет інженерно-педагогічної освіти
Кафедра техніко-технологічних дисциплін, охорони праці та безпеки життєдіяльності

"ЗАТВЕРДЖУЮ"

Завідувач кафедри
Талят АЗІЗОВ

"25" серпня 2023 року

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ОК.08 Охорона праці та безпека життєдіяльності

Галузь знань **10 Природничі науки**

Спеціальність: **101 Екологія**

Освітня програма: **Екологія**

Робоча програма з навчальної дисципліни «Охорона праці та безпека життєдіяльності» для здобувачів вищої освіти спеціальності **101 Екологія**

Розробник:

Нагайчук О. В. – канд. пед. наук, доцент кафедри техніко-технологічних дисциплін, охорони праці та безпеки життєдіяльності

Робочу програму схвалено на засіданні кафедри техніко-технологічних дисциплін, охорони праці та безпеки життєдіяльності

Протокол № 1 від “28” серпня 2023 року

Завідувач кафедри кафедри техніко-технологічних дисциплін, охорони праці та безпеки життєдіяльності

Талят АЗІЗОВ

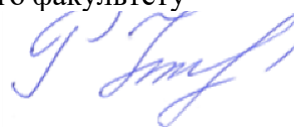
(підпис)

(прізвище та ініціали)

Робочу програму розглянуто та затверджено на засіданні науково-методичної комісії природничо-географічного факультету

Протокол № 1 від “29” серпня 2022 року

Голова науково-методичної комісії природничо-географічного факультету

Інна РОЖІ

(підпис)

(прізвище та ініціали)

на 20__/20__ н. р. _____ (_____) «__» 20__ р., протокол № ____
(підпис) (ПІБ)

на 20__/20__ н. р. _____ (_____) «__» 20__ р., протокол № ____
(підпис) (ПІБ)

на 20__/20__ н. р. _____ (_____) «__» 20__ р., протокол № ____
(підпис) (ПІБ)

на 20__/20__ н. р. _____ (_____) «__» 20__ р., протокол № ____
(підпис) (ПІБ)

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Характеристика дисципліни за формами навчання	
	денна	заочна
Вид дисципліни (обов'язкова чи вибіркова)	Обов'язкова	Обов'язкова
Мова викладання, навчання та оцінювання	Українська	Українська
Загальний обсяг у кредитах ЄКТС / годинах	3/90	3/90
Курс	1	1
Семестр	1	1
Кількість змістових модулів із розподілом:	3	3
Обсяг кредитів	3	3
Обсяг годин, у тому числі:	90	90
Аудиторні:	46	12
Лекційні	22	4
Семінарські / Практичні	24	8
Лабораторні	-	-
Самостійна робота	44	78
Індивідуальні завдання	-	-
Форма семестрового контролю	Залік	Залік

2. Мета й завдання навчальної дисципліни

Мета: формування у здобувачів вищої освіти знань, умінь та компетенцій для здійснення ефективної професійної діяльності шляхом забезпечення оптимального управління охороною праці на підприємствах (об'єктах господарської, економічної та науково-освітньої діяльності), формування у здобувачів вищої освіти відповідальності за особисту та колективну безпеку і усвідомлення необхідності обов'язкового виконання в повному обсязі всіх заходів гарантування безпеки праці на робочих місцях.

Завдання вивчення дисципліни полягає у набутті здобувачами вищої освіти знань, умінь і здатностей (компетенцій) ефективно вирішувати завдання професійної діяльності з обов'язковим урахуванням вимог охорони праці та гарантуванням збереження життя, здоров'я та працездатності працівників у різних сферах професійної діяльності.

теоретичні:

- знати основний зміст нормативно-правових і законодавчих актів з охорони праці; гарантії прав працівників на охорону праці; правила охорони праці у навчально-виробничих майстернях; основи техніки безпеки; основи електробезпеки; вимоги пожежної безпеки до навчально-виховних закладів, фактори, які визначають безпеку життєдіяльності; основні принципи і засоби забезпечення життєдіяльності; заходи по захисту населення у повсякденних умовах і в умовах надзвичайних ситуаціях; основи ліквідування негативних наслідків надзвичайних ситуацій.

практичні:

- вміти визначати вимоги законодавчих актів з охорони праці в межах функціональних обов'язків; оцінювати відповідність санітарно-гігієнічних умов праці нормам для певних ситуацій; провести інструктаж на робочому місці з питань захисту від дії шкідливих факторів; надавати долікарську допомогу при електричних ударах та інших видах травм; оцінити безпечність технологічних процесів за певними чинниками; прогнозувати вплив зміни параметрів навколишнього середовища на життєдіяльність людини; визначати коло своїх обов'язків з питань виконання завдань професійної діяльності з урахуванням ризику виникнення небезпек, які можуть спричинити надзвичайні ситуації та привести до несприятливих наслідків на об'єктах господарювання; оцінити середовище перебування щодо особистої безпеки, безпеки колективу, суспільства, провести моніторинг небезпечних ситуацій та обґрунтувати головні підходи та засоби збереження життя, здоров'я та захисту працівників

в умовах загрози і виникнення небезпечних та надзвичайних ситуацій; забезпечити захист життєдіяльності у звичайних умовах і в умовах надзвичайних ситуацій.

3. Компетентності та програмні результати навчання за ОП

Компетентності за ОП:

К03. Здатність до адаптації та дії в новій ситуації.

К04. Здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово.

К10. Навички міжособистісної взаємодії.

Програмні результатами навчання за ОП:

ПР07. Розв'язувати проблеми у сфері захисту навколишнього середовища із застосуванням загальноприйнятих та/або стандартних підходів та міжнародного і вітчизняного досвіду.

ПР09. Демонструвати навички оцінювання непередбачуваних екологічних проблем і обдуманого вибору шляхів їх вирішення.

ПР13. Уміти формувати ефективні комунікаційні стратегії з метою донесення ідей, проблем, рішень та власного досвіду в сфері екології.

ПР14. Уміти доносити результати діяльності до професійної аудиторії та широкого загалу, робити презентації та повідомлення.

ПР18. Поєднувати навички самостійної та командної роботи задля отримання результату з акцентом на професійну сумлінність та відповідальність за прийняття рішень.

ПР20. Уміти формувати запити та визначати дії, що забезпечують виконання норм і вимог екологічного законодавства.

ПР22. Брати участь у розробці проектів і практичних рекомендацій щодо збереження довкілля.

4. Програма навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1. Охорона праці та безпека життєдіяльності як категорії

Тема 1. Правові та організаційні основи охорони праці та безпеки життєдіяльності

Основні терміни та визначення в галузі охорони праці та безпеки життєдіяльності.

Законодавча та нормативна база України про охорону праці та безпеку життєдіяльності.

Основні принципи державної політики України у галузі охорони праці та БЖД.

Гарантії прав працівників на охорону праці, пільги і компенсації за важкі та шкідливі умови праці. Охорона праці жінок, неповнолітніх, інвалідів. Обов'язки працівників щодо додержання вимог нормативно-правових актів з охорони праці.

Класифікація шкідливих та небезпечних виробничих чинників.

Система державного управління охороною праці в Україні. Компетенція та повноваження органів державного управління охороною праці. Національна рада з питань безпечної життєдіяльності населення.

Органи державного нагляду за охороною праці, їх основні повноваження і права.

Громадський контроль за дотриманням законодавства про охорону праці.

Тема 2. Організація охорони праці в системі освіти України та на підприємстві

Структура, основні функції і завдання управління охороною праці в організації.

Організація охорони праці в системі освіти України. Організація охорони праці під час позакласної та позашкільної діяльності.

Основні завдання, функції служби охорони праці. Громадський контроль за станом охорони праці в організації. Регулювання питань охорони праці у колективному договорі.

Атестація робочих місць за умовами праці. Мета, основні завдання та зміст атестації.

Організація робіт та порядок проведення атестації робочих місць. Карта умов праці.

Кабінети промислової безпеки та охорони праці, основні завдання та напрямки роботи кабінетів. Кольори, знаки безпеки та сигнальна розмітка. Стимулювання охорони праці.

Інструктажі з питань охорони праці. Види інструктажів. Порядок проведення інструктажів для працівників. Інструктажі з питань охорони праці для здобувачів вищої освіти.

Тема 3. Профілактика травматизму та професійних захворювань

Виробничі травми, професійні захворювання, нещасні випадки виробничого характеру. Мета та завдання профілактики нещасних випадків професійних захворювань і отруєнь на виробництві.

Причини нещасних випадків та професійних захворювань: організаційні, технічні, психофізіологічні. Розподіл травм за ступенем тяжкості.

Розслідування та облік нещасних випадків на виробництві та під час навчально-виховного процесу. Спеціальне розслідування нещасних випадків. Звітність про нещасні випадки і аналіз причин, що призвели до них.

Заходи по запобіганню травматизму та професійним захворюванням: організаційні, технічні, санітарно-виробничі, медико-профілактичні.

Змістовий модуль 2. Основи техніки безпеки, фізіології, гігієни праці та виробничої санітарії

Тема 4. Основи фізіології та гігієни праці. Повітря робочої зони

Основи фізіології праці. Поняття гігієни праці та виробничої санітарії. Роль центральної нервової системи в трудовій діяльності людини. Чинники, що визначають санітарно-гігієнічні умови праці. Загальні підходи до оцінки умов праці та забезпечення належних, безпечних і здорових умов праці.

Повітря робочої зони. Метеорологічні умови робочої зони. Способи забезпечення нормальних метеорологічних умов на виробництві. Загальні санітарно-гігієнічні вимоги до навчальних закладів та підприємств. Склад повітря робочої зони: джерела забруднення повітряного середовища. Забруднення повітря виробничих приміщень. Дія газів і парів на організм людини. Характеристика виробничого пилу та його дія на організм людини. Вентиляція. Класифікація видів вентиляції.

Тема 5. Освітлення робочих місць. Шум, вібрація, їх дія на організм людини

Освітлення робочих місць і виробничих приміщень, види освітлення. Кількісні та якісні показники освітлення. Основні світлотехнічні величини.

Природне освітлення, його значення як виробничого та фізіологічного чинника для працівників. Системи природного освітлення.

Штучне освітлення. Робоче, аварійне, чергове, евакуаційне та охоронне освітлення виробничих приміщень. Нормування штучного освітлення.

Шум, ультразвук, інфразвук, їх нормування та дія на організм. Методи та способи колективного та індивідуального захисту від шуму.

Вібрація, нормування, дія на організм. Види вібрації: транспортна, технологічна, транспортно-технологічна. Заходи та способи колективного та індивідуального захисту від вібрації.

Тема 6. Електромагнітні та іонізуючі випромінювання

Електромагнітне випромінювання. Спектр електромагнітних випромінювань. Електромагнітні поля та випромінювання радіочастотного діапазону, нормування, дія на організм та засоби захисту. Гранично допустимі напруженості полів.

Випромінювання оптичного діапазону. Інфрачервоні випромінювання, нормування, дія на організм. Ультрафіолетове випромінювання, нормування, дія на організм. Лазерні випромінювання, їх класифікація, засоби та способи захисту.

Іонізуюче випромінювання нормування, дія на організм людини. Корпускулярні та фотонні іонізуючі випромінювання. Джерела іонізуючих випромінювань. Дози іонізуючого випромінювання. Методи та засоби захисту від іонізуючого випромінювання.

Тема 7. Електробезпека

Дія електричного струму на організм людини. Види ураження людини електричним струмом. Електричні травми. Електричний опір людини. Основні чинники, що впливають на

наслідки ураження людини електричним струмом. Класифікація приміщень за ступенем небезпеки ураження людини електричним струмом. Умови ураження людини електричним струмом. Ураження електричним струмом при дотику або наближенні до струмоведучих частин і при дотику до неструмоведучих металевих елементів електроустановок, які опинились під напругою. Напруга кроку та дотику. Безпечна експлуатація електроустановок: електрозахисні засоби і заходи. Захист людини від ураження в аварійних режимах: захисне заземлення, занулення, захисне вимкнення. Надання першої допомоги при ураженні електричним струмом.

Тема 8. Основи пожежної безпеки

Основні нормативно-правові акти з пожежної безпеки. Аналіз пожеж на Україні.

Комплекс заходів і засобів щодо забезпечення пожежної безпеки об'єкта: система запобігання пожежі, система протипожежного захисту, система організаційно-технічних заходів. Показники вибухопожежонебезпечних властивостей матеріалів і речовин. Різновидності горіння. Категорії приміщень за вибухопожежонебезпечністю. Класифікація вибухо-небезпечних та пожежонебезпечних приміщень і зон. Основні засоби і заходи забезпечення пожежної безпеки виробничого об'єкту. Пожежна сигналізація. Способи гасіння пожеж: фізичний, хімічний. Засоби пожежогасіння. Дії персоналу при виникненні пожежі. Забезпечення та контроль стану пожежної безпеки на виробничих об'єктах.

Вивчення питань пожежної безпеки працівниками.

Змістовий модуль 3. Небезпечні та шкідливі фактори середовища мешкання людини

Тема 9. Категорійно-понятійний апарат з БЖД

Модель життєдіяльності людини. Основні поняття та визначення у безпеці життєдіяльності.

Аксіоми безпеки життєдіяльності. Методологічні основи безпеки життєдіяльності.

Таксономія, ідентифікація та квантифікація небезпек. Види небезпек.

Класифікація надзвичайних ситуацій.

Ризик як кількісна оцінка небезпек. Класифікація ризику. Методи визначення ризику.

Тема 10. Природні загрози та характер їхніх проявів і дії на людей, тварин, рослин, об'єкти економіки

Класифікація стихійних лих та заходи зниження їх наслідків.

Абіотичні небезпеки, заходи та засоби захисту. Небезпечні геологічні процеси і явища: землетрус, карст, осідання ґрунтів, зсув, обвал, ерозія ґрунту. Небезпечні метеорологічні явища: сильний вітер, ураган, смерч, шквал, зливи, сильна спека, мороз, снігопад, град, ожеледь. Небезпечні гідрологічні процеси і явища: підтоплення, затоплення повеневими або паводковими водами, талими водами та в поєднанні з підняттям ґрунтових вод, підтоплення внаслідок затору льоду, вітрові нагони. Пожежі у природних екосистемах (ландшафтна, лісова, степова, торф'яна пожежа). Біотичні небезпеки. Вражаючі фактори біологічної дії. Характеристика небезпечних патогенних мікроорганізмів: найпростіші, гриби, віруси, рикетсії, бактерії. Пандемії, епідемії, масові отруєння людей. Загальна характеристика особливо небезпечних хвороб. Інфекційні захворювання тварин і рослин.

Тема 11. Техногенні небезпеки та їхні наслідки

Аварії, катастрофи та їхні наслідки. Рівні виробничих аварій в залежності від їхнього масштабу. Промислові аварії, катастрофи та їхні наслідки: аварії з витокм сильнодіючих отруйних речовин, аварії з викидом радіоактивних речовин; аварії на транспорті; пожежі та вибухи. Вимоги до транспортування небезпечних речовин.

Класифікація радіаційних аварій за характером дії і масштабами. Джерела радіації та одиниці її вимірювання. Механізм дії іонізуючих випромінювань на тканини організму. Ознаки радіаційного ураження. Гостре опромінення. Хронічне опромінення.

Класифікація небезпечних хімічних речовин.

5. Структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин											
	денна форма						заочна форма					
	усього	у тому числі					усього	у тому числі				
		л.	п.	лаб.	інд.	с.р.		л.	п.	лаб.	інд.	с.р.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Змістовий модуль 1. Охорона праці та БЖД як категорії												
Тема 1. Правові та організаційні основи охорони праці та БЖД	8	2	2			4	7,5	0,5	1			6
Тема 2. Організація охорони праці на підприємстві	8	2	2			4	6					6
Тема 3. Профілактика травматизму та професійних захворювань	10	2	4			4	9,5	0,5	1			8
Разом за змістовим модулем 1	26	6	8			12	23	1	2			20
Змістовий модуль 2. Основи техніки безпеки, фізіології, гігієни праці та виробничої санітарії												
Тема 4. Основи фізіології та гігієни праці. Повітря робочої зони	6	2	2			4	7,5	0,5	1			6
Тема 5. Освітлення робочих місць. Шум, вібрація, їх дія на організм людини	8	2	2			4	7,5	0,5	1			6
Тема 6. Електромагнітні та іонізуючі випромінювання	8	2	2			4	6					6
Тема 7. Електробезпека	10	2	2			4	9,5	0,5	1			8
Тема 8. Основи пожежної безпеки	10	2	2			4	9,5	0,5	1			8
Разом за змістовим модулем 2	42	10	10			20	40	2	4			34
Змістовий модуль 3. Небезпечні та шкідливі фактори середовища мешкання людини												
Тема 9. Категорійно-понятійний апарат з БЖД	8	2	2			4	8					8
Тема 10. Природні загрози та характер їхніх проявів і дії на людей, тварин, рослин, об'єкти економіки	8	2	2			4	9,5	0,5	1			8
Тема 11. Техногенні небезпеки та їхні наслідки	6	2	2			4	9,5	0,5	1			8
Разом за змістовим модулем 3	22	6	6			12	27	1	2			24
Усього годин	90	22	24			44	90	4	8			78

6. Теми практичних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		Денна форма	Заочна форма
1.	Правові та організаційні основи охорони праці та безпеки життєдіяльності. Законодавча база України з охорони праці та безпеки життєдіяльності.	2	1
2.	Організація охорони праці в системі освіти України та на підприємстві.	2	0,5
3.	Профілактика травматизму та професійних захворювань.	4	1
4.	Основи фізіології та гігієни праці. Повітря робочої зони.	2	0,5
5.	Освітлення робочих місць. Шум, вібрація, їх дія на організм людини.	2	0,5
6.	Електромагнітні та іонізуючі випромінювання.	2	0,5
7.	Електробезпека.	2	1
8.	Основи пожежної безпеки.	2	1
9.	Категорійно-понятійний апарат з БЖД.	2	-
10.	Природні загрози та характер їхніх проявів і дії на людей, тварин, рослин, об'єкти економіки.	2	1
11.	Техногенні небезпеки та їхні наслідки.	2	1

7. Самостійна робота

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		Денна форма	Заочна форма
1.	Відповідальність за порушення законодавства про охорону праці.	4	6
2.	Стандарти в галузі охорони праці. Система стандартів безпеки праці (ССБП). Міждержавні стандарти ССБП. Національні стандарти України з охорони праці. Санітарні, будівельні норми, інші загальнодержавні документи з охорони праці.	4	6
3.	Система державного управління охороною праці в Україні. Компетенція та повноваження органів державного управління охороною праці. Національна рада з питань безпечної життєдіяльності населення.	4	6
4.	Органи державного нагляду за охороною праці, їх основні повноваження і права. Громадський контроль за дотриманням законодавства про охорону праці.	4	6
5.	Атестація робочих місць за умовами праці. Мета, основні завдання та зміст атестації. Організація робіт та порядок проведення атестації робочих місць. Карта умов праці.	4	6
6.	Сигнальні кольори, сигналізація, знаки безпеки та їх застосування.	2	4
7.	Санітарно-гігієнічні вимоги до планування і розміщення виробничих і допоміжних приміщень. Санітарно-захисні зони підприємств. Вимоги до розташування промислового майданчика підприємства, до виробничих та допоміжних приміщень. Енерго- та водопостачання, каналізація, транспортні комунікації.	4	6
8.	Протипожежні вимоги до будинків і споруд.	4	6
9.	Забезпечення та контроль стану пожежної безпеки на виробничих об'єктах.	2	4
10.	Соціально-політичні небезпеки, їхні види та характеристики.	4	6

	Соціальні та психологічні фактори ризику. Поведінкові реакції населення у НС.		
11.	Загальний аналіз ризику і проблем безпеки складних систем, які охоплюють людину, об'єкти техносфери та природне середовище. Індивідуальний та груповий ризик. Концепція прийнятного ризику.	2	6
12.	Методичні підходи до визначення ризику. Статистичний метод. Метод аналогій. Експертні методи оцінювання ризиків. Застосування у розрахунках ризику імовірнісних структурно-логічних моделей.	2	5
13.	Правові норми, що регламентують організаційну структуру органів управління безпекою та захистом у НС, процеси її функціонування і розвитку, регламентацію режимів запобігання і ліквідації НС.	2	5
14.	Порядок надання населенню інформації про наявність загрози або виникнення НС, правил поведінки та способів дій в цих умовах. Сутність і особливості оперативного управління за умов виникнення НС.	2	6

8. Методи навчання

З метою формування професійних компетенцій широко впроваджуються як традиційні, так і інноваційні методи навчання, що забезпечують комплексне оновлення традиційного педагогічного процесу. Це такі методи, як:

- словесний метод (лекція, евристична бесіда);
- пояснювально-ілюстративний з використанням лекційних курсів у мультимедійному супроводі;
- практичний метод (практичні заняття);
- частково-пошуковий (проведення вимірювань та спостережень);
- робота з навчально-методичною літературою (конспектування, складання реферату);
- інтерактивний метод (робота в малих групах);
- методи самостійної роботи здобувачів вищої освіти.

9. Методи контролю

1. Змістовий модульний контроль (ЗМК);
2. Поточне та тестове оцінювання під час практичних занять;
3. ІНДЗ (презентація, реферат);
4. Підсумковий тестовий контроль знань здобувачів вищої освіти за допомогою програми дистанційного навчання «Moodl».

10. Критерії оцінювання результатів навчання

Рівень	Характеристика відповідей здобувача вищої освіти на питання теоретичного матеріалу	Кількісна характеристика рівня
Незадовільний	Здобувач вищої освіти дає відповідь, яка не має безпосереднього відношення до поставленого питання. Фрагментами відтворює незначну частину матеріалу, має поверхневі уявлення про об'єкт вивчення елементарно висловлює думку без логічної послідовності.	2 бали
Задовільний	Володіння навчальним матеріалом на репродуктивному рівні. Може відтворити значну частину матеріалу, частково	3 бали

	обґрунтувавши та проаналізувавши його, зробити висновки.	
Достатній	Знання здобувача вищої освіти є достатньо повними, вміє відтворювати вивчений матеріал, дає ґрунтовні відповіді на поставлені питання. Відповідь повна, логічна, обґрунтована але з деякими неточностями. Самостійно застосовує теоретичні знання для виконання навчальних завдань.	4 бали
Високий	Здобувач вищої освіти володіє глибокими, міцними знаннями які вміє узагальнювати, систематизувати. Аргументовано відповідає на поставлені запитання і здатний використовувати отримані знання в своїх відповідях. Виявляє творчість під час відтворення набутих теоретичних знань. Чітко формулює висновки з наведенням практичних прикладів стосовно теоретичного матеріалу.	5 балів

11. Розподіл балів, які отримують здобувачі вищої освіти

Змістовий модуль 1				Змістовий модуль 2						Змістовий модуль 3				Сума
T1	T2	T3	МК1	T4	T5	6	T7	T8	МК2	T9	T10	T11	МК3	100
5	5	5	10	5	5	5	5	5	10	10	10	10	10	

Шкала оцінювання: національна та ЄКТС

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка в ЄКТС	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену	для заліку
90–100	A	відмінно	зараховано
82–89	B	добре	
75–81	C		
69–74	D	задовільно	
60–68	E		
35–59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
1–34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

12. Рекомендована література

Основна

1. Безпека життєдіяльності / За ред. В. Г. Цапка. – К. : Знання, 2008. – 397 с.
2. Безпека життєдіяльності в запитаннях і відповідях / За ред. П. Д.Плахтія. – К-Подільський. : Мошак М.І., 2005 – 255 с.
3. Васильчук М.В. Збірник нормативних документів з безпеки життєдіяльності. - К.: Основа, 2004. - 880 с.
4. Желібо Є П., Заверуха Н. М., Зацарний В, В. Безпека життєдіяльності / За ред. Є П. Желібо. - К.: Каравела, 2010. - 328 с.
5. Жидецький В.Ц. Основи охорони праці. Підручник — Львів: УАД, 2006. – 336 с.

6. Зацарний В.В., Праховнік Н.А., Землянська О.В., Зацарна О.В. Безпека життєдіяльності: Навчальний посібник – К.: НТУУ «КПІ» ІЕЕ, 2016. – електронне видання. URL: <http://ela.kpi.ua/kandle/123456789/18263>.
7. Катренко Л.А., Кіт Ю.В., Пістун І.П. Охорона праці. Курс лекцій. Практикум: Навч. посіб. – Суми: Університетська книга, 2009. – 540 с.
8. Нагайчук, О.В. Основи охорони праці : навч. - метод. посібник / О. В. Нагайчук. – Умань: ФОП Жовтий О. О. – 2017. – 138 с.
9. Основи охорони праці та безпеки життєдіяльності: навч.-метод. посібник / Уманський держ. пед. ун-т імені Павла Тичини; уклад. Нагайчук О. В. – Умань : Візаві, 2019. – 310 с.
10. Охорона праці в галузі освіти: навч. посібник / Катренко Л.А, Кіт Ю.В., Пістун І.П.. - 3-тє вид., перероб. і доп. - Суми: Університетська книга, 2013. - 395 с.
11. Піскунова Л.Е. Безпека життєдіяльності / Л.Е.Піскунова. – К. : Академія, 2012. – 222 с.
12. Термінологічний словник-довідник з охорони праці та безпеки життєдіяльності : для студентів всіх спеціальностей денної та заочної форм навчання / Уманський держ. пед. ун-т імені Павла Тичини ; уклад. Нагайчук О. В. – Умань : Візаві, 2020. – 124 с.

Допоміжна

1. Безпека життєдіяльності. Методичні вказівки до виконання практичних робіт: Міхеев Ю.В., Землянська О.В. – К.: НТУУ «КПІ», 2016, 42 с.
2. Мохняк С.М., Дацько О.С., Козій О.І., Романів А.С., Петрук М.П., Скіра В.В., Васійчук В.О., Безпека життєдіяльності. Навчальний посібник. Львів. Видавництво НУ «Львівська політехніка», 2009.- 264 с.
3. Нагайчук О. В. Охорона праці та безпека життєдіяльності: метод. реком. для самот. роботи студ. усіх спеціальн. денної та заочної форм навчання / О. В. Нагайчук. – Умань : ВПЦ «Візаві», – 2018. – 29 с.
4. Охорона праці (практикум): Навч. посіб. / За заг. ред.. к.т.н., доц.. І. П. Пістуна. – Львів: «Тріада плюс», 2011 – 436 с.
5. Охорона праці. Методичні вказівки до виконання практичних робіт: Зацарний В.В., Гусев А.М. – К.: НТУУ «КПІ ім. Ігоря Сікорського», 2017, 40 с.
6. Полярус О.В., Подольська Є. А., Мінка С.В. Основи охорони праці та екологічна безпека. Довідник. Вид-во НУА, 2013. 432 с.
7. Серіков Я. О. Основи охорони праці: Навч. посіб. – Харків, ХНАМГ, 2007. - 227с.
8. Ткачук К.Н., Калда Г.С., Каштанов С.Ф., Полукаров О.І. та ін. Психологія праці та її безпеки: Навчальний посібник. – Хмельницький: 2011. – 135 с.
9. Ткачук К.Н., Мольчак Я.О., Каштанов С.Ф., Полукаров О.І. та ін. Управління охороною праці: Навчальний посібник. – Луцьк: 2012. – 287 с.
10. Ткачук К.Н., Филипчук В.Л., Каштанов С.Ф., Зацарний В.В., Полукаров О.І. та ін. Виробнича санітарія: Навчальний посібник. – Рівне: 2012. – 443 с. 11ДБН В.2.5-28-2006 Природне і штучне освітлення.

13. Інформаційні ресурси

1. <http://www.mns.gov.ua> Офіційний сайт Міністерства надзвичайних ситуацій України.
2. <http://www.mon.gov.ua> Офіційний сайт Міністерства освіти і науки України.
3. <http://www.social.org.ua> Офіційний сайт Фонду соціального страхування від нещасних випадків на виробництві та професійних захворювань України.
4. Безпека життєдіяльності. Конспект лекцій. Праховнік Н.А., Зацарний В.В., Землянська О.В. – К.: НТУУ «КПІ» ІЕЕ, 2015. – електронне видання. URL: <http://ela.kpi.ua/kandle/123456789/18956>.

5. Безпека життєдіяльності. Конспект лекцій. Праховнік Н.А., Зацарний В.В., Землянська О.В. – К.: НТУУ «КПІ» ІЕЕ, 2015. – електронне видання. URL: <http://ela.kpi.ua/kandle/123456789/18956>.

6. Зацарний В.В., Праховнік Н.А., Землянська О.В., Зацарна О.В. Безпека життєдіяльності: Навчальний посібник – К.: НТУУ «КПІ» ІЕЕ, 2016. – електронне видання. URL: <http://ela.kpi.ua/kandle/123456789/18263>.